

Sygn. akt V CZ 17/18

POSTANOWIENIE

Dnia 28 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa R.S.

przeciwko B.N. i J.N.

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w W.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 marca 2018 r.,

zażalenia pozwanych na wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 25 sierpnia 2017 r., sygn. akt II Ca [...] /16,

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego Sądowi, który wyda orzeczenie
kończące postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2016 r. Sąd Rejonowy w W. uzgodnił treść księgi wieczystej nr [...], prowadzonej dla nieruchomości położonej w W. przy ul. [...] przez Sąd Rejonowy dla w W. z rzeczywistym stanem prawnym w ten sposób, że w dziale II - własność nakazał: wykreślić wpis prawa własności na zasadzie wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej na rzecz pozwanych J.N. i B.N. i wpisać współwłasność na rzecz powoda R.S. i na rzecz D.K. w udziale po ½ części każde z nich.

Wyrokiem z dnia 25 sierpnia 2017 r. Sąd Okręgowy w W. uchylił wyrok Sądu Rejonowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Wskazał, że mimo iż żądanie dotyczyło usunięcia niezgodności w zakresie ujawnienia jako współwłaścicieli nieruchomości R.S. i D.K. jako spadkobierców J.S., powodem w sprawie był jedynie R.S. Podstawą powództwa było ustalenie prawomocnym skazującym wyrokiem Sądu Okręgowego w W. winy T.N., który działając w celu uzyskania korzyści majątkowej, przy wykorzystaniu niezdolności zbywcy J.S. do należytego pojmowania podejmowanych czynności doprowadził do niekorzystnego rozporządzenia wskazaną nieruchomością. T.N. nieruchomość tę, wartości 639.000 zł, sprzedał następnie J.N. do wspólności majątkowej z B.N. za wskazaną w umowie cenę 450.000 zł, otrzymując 125.000 zł. Nabywca był funkcjonariuszem Policji w Komisariacie G. i znane mu były stan zdrowia J.S. oraz znacząca różnica wartości i cen sprzedaży nieruchomości. Z tych względów Sąd uznał, że kupujących, jako działających w złej wierze nie chroni rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych.

Sąd drugiej instancji, powołując uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2017 r., III CZP 31/17 (OSNC 2018, nr 4, poz. 39), stwierdził, że jeżeli w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym nie występują po stronie powodowej wszystkie osoby uprawnione do złożenia wniosku o dokonanie wpisu, a po stronie pozwanej wszystkie inne osoby, których prawa mogą być wpisem dotknięte lub podlegają wpisaniu, sąd wzywa je do udziału w sprawie w charakterze pozwanych, stosując art. 195 § 1 i 2 k.p.c.

Stwierdzając, że pomiędzy powodem i D.K. zachodzi współuczestnictwo konieczne, a wymieniona nie brała udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w charakterze powódki bądź pozwanej, wobec niedopuszczalności przekształceń procesowych w postępowaniu apelacyjnym wydał orzeczenie kasatoryjne. Jako przesłankę rozstrzygnięcia powołał nierozpoznanie istoty sprawy, wskazując jako podstawę prawną art. 386 § 2 k.p.c. stanowiący podstawę uchylenia orzeczenia w razie stwierdzenia nieważności postępowania.

Zażalenie na powyższe orzeczenie wnieśli pozwani (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.). Dochodząc uchylenia wyroku zarzucili naruszenie prawa procesowego, tj.: art. 386 § 4 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że w realiach sprawy została spełniona przesłanka nierozpoznania istoty sprawy, art. 386 § 2 w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie ze względu na brak nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji oraz sprzeczność sentencji zaskarżonego wyroku z dyspozycją niewłaściwie zastosowanego przepisu, art. 386 § 1 k.p.c. poprzez niezastosowanie, pomimo braku legitymacji czynnej po stronie powodowej, co winno prowadzić do oddalenia powództwa, art. 195 § 2 w zw. z art. 195 § 1, art. 72 § 2 i art. 386 § 1 k.p.c. oraz § 129 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że Sąd pierwszej instancji powinien zawiadomić D.K. o toczącym się postępowaniu, podczas gdy brała ona udział w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji (w charakterze świadka), art. 108 § 2 w zw. z art. 98 i art. 391 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie skutkujące brakiem merytorycznego orzeczenia o kosztach postępowania odwoławczego.

Sąd Najwyższy zważył:

Zażalenie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest szczególnym rodzajem środka zaskarżenia, w odniesieniu do którego Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo zakwalifikował określoną sytuację procesową jako odpowiadającą przyjętej podstawie orzeczenia kasatoryjnego i w zależności

od wyniku albo oddała zażalenie, albo uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2014 r., IV CZ 54/14 oraz z dnia 26 września 2014 r., IV CZ 49/14 - nie publ.).

Wykładnia pojęcia nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. nakazuje przyjąć, że jest to brak rozstrzygnięcia co do przedmiotu sprawy, wyznaczonego treścią i materialno-prawną podstawą żądania powoda, materialno-prawnymi, bądź będącymi ich następstwem, procesowymi zarzutami pozwanego. Do tak rozumianego nierozpoznania dochodzi zatem wówczas, gdy sąd zaniechał ich zbadania bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka jurysdykcyjna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Ma to miejsce m.in., gdy sąd bezpodstawnie odmawia dalszego prowadzenia sprawy przyjmując brak legitymacji procesowej stron, skuteczność twierdzenia lub zarzutu wygaśnięcia bądź umorzenia zobowiązania, upływ terminów zawitych, przedwczesność powództwa czy też nie rozpoznał żądań w aspekcie wszystkich twierdzeń powoda lub zarzutów pozwanego przyjmując, że nie zostały one zgłoszone lub zostały zgłoszone, ale są objęte prekluzją procesową. Sąd Najwyższy podziela w tym zakresie utrwalone stanowisko judykatury przedstawione m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36, z dnia 14 maja 2002 r., V CKN 357/00, z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2, z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 330/10, z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11 - nie publ.

Zakres kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym, opartym na art. 394¹ § 1¹ k.p.c., jest ograniczony i nie obejmuje oceny zasadności powództwa, apelacji ani merytorycznej prawidłowości stanowiska sądu odwoławczego. Oznacza to, że poza zakresem rozpoznania pozostają zarzuty

zażalenia dotyczące naruszenia art. 195 § 2 w zw. z art. 195 § 1, art. 72 § 2 i art. 386 § 1 k.p.c., § 129 ust. 3 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych poprzez błędną wykładnię, art. 108 § 2 w zw. z art. 98 i art. 391 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie skutkujące brakiem merytorycznego orzeczenia o kosztach postępowania odwoławczego.

Trafnie zarzuca skarżący sprzeczność pomiędzy przepisem wskazanym jako podstawa prawna rozstrzygnięcia (art. 386 § 2 k.p.c.) a wskazaną i omówioną w uzasadnieniu podstawą kasatoryjną, tj. nierozpoznanie istoty sprawy, odpowiadającą hipotezie art. 386 § 4 k.p.c. Niemniej ma ona charakter tak oczywisty, że należy przyjąć wystąpienie omyłki, nie wpływającej na treść rozstrzygnięcia i nie uniemożliwiającej jego kontroli, stąd nie wystarczającej do uwzględnienia wniosku o uchylenie wyroku.

Ocena Sądu Najwyższego ogranicza się zatem do oceny prawidłowości zastosowania przesłanki nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. W tym zakresie wskazać należy, że po początkowych wątpliwościach judykatury obecnie zgodnie przyjmuje się, że następstwem łącznej legitymacji materialnoprawnej jest współuczestnictwo procesowe, co oznacza konieczność prawidłowości jej oceny przez sąd drugiej instancji w płaszczyźnie prawa materialnego, a nie prawa procesowego (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09, OSNC 2010, nr 7-8, poz. 98, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2010 r., I CSK 67/10, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1966 r., II CZ 119/65, OSPiKA 1968, Nr 9, poz. 197 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1971 r., III CRN 266/71, OSNCP 1972, Nr 4, poz. 76 i z dnia 10 czerwca 1997 r., II CKN 326/97, OSNC 1997, Nr 11, poz. 183). W uchwale z dnia 26 lipca 2017 r., III CZP 31/17 (OSNC 2018, nr 4, poz. 39) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym wszystkie osoby uprawnione do wniosku o wpis nie występują w charakterze strony, to sąd ma obowiązek wezwać je do udziału w sprawie w charakterze pozwanych stosując art. 195 § 1 i 2 k.p.c. Naruszenie tego przepisu powinno zostać wzięte pod uwagę przez sąd drugiej instancji z urzędu. Z uwagi na zakaz przekształceń podmiotowych w postępowaniu apelacyjnym (art.

391 § 1 zd. 2 k.p.c.) usunięcie tego uchybienia przez sąd drugiej instancji jest niedopuszczalne, co uzasadnia uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2010 r., I CSK 67/10, z dnia 21 marca 2013 r., II CSK 406/12, z dnia 23 lutego 2017 r. I CSK 223/16, z dnia 26 października 2017 r., II CSK 790/16, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2015 r., II CZ 103/14, z dnia 26 marca 2015 r., V CZ 1/15, z dnia 24 lutego 2017 r., IV CZ 117/16). Skoro bowiem pominięcie przez sąd merytorycznych zarzutów strony uzasadnia stwierdzenie nierozpoznania istoty sprawy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, to tym bardziej przesłanka ta spełniona jest wówczas, gdy sąd nie uwzględnił regulacji, które jest obowiązany wziąć pod uwagę z urzędu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2015 r., II CZ 103/14, nie publ.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie, orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawiając, zgodnie z art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c., sądowi który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

jw

a.ł.